

Roomates

Shiur# 501 | Feb 8th 2025

שיח יוסף

מה אכפת לי אם זה על ידי או על ידי אחרים

וכן כתב הפלא יועץ (ענין הקנאה): ועוד שכל ישראל הם גוף אחד כאיש אחד, וראוי לשמוח על טובת חברו ולהצטער על צרתו כמו על עצמו וכו' חושב יבוא הטוב לאבי ונחת רוח לפניו מכל מקום, מה אכפת לי אם זה על ידי או על ידי אחרים, והרי איני עובד את השי"ת על מנת לקבל פרס, אלא רק רמוני שיהיה נחת רוח לאבי ולאמי, כזאת וכזאת יתן החי אל ליבו ויתחזק במחשבות טהורות להסיר הקנאה מליבו ולהעביר רעה מבשרו.

לזה מדברי התוס' מנחות ז' ע"א ד"ה א"ר יוחנן שכתבו, דאף דכלי שרת מקדשין שלא מדעת והיא הדין דמקדשין שלא בזמנם, מכל מקום שלא מדעת ושלא בזמנם אין מקדשין עיי"ש; והיינו דבכח הכלי שרת לפעול רק פעולה אחת, או לקדש שלא מדעת או לקדש שלא בזמנם, אבל לא אלים כח הכ"ש לפעול שתי הפעולות ביחד, היינו לקדש שלא מדעת וגם שלא בזמנם; וה"נ לא אלים כח הקבלה לפעול שתי פעולות ביחד, וכמו שביארתי. ועיין בספרי ברכת אהרן מאמר קצ"ז שכתבתי ג"כ ענין כיוצא בזה, ובחידושי אשר אתי בכתובים הבאתי עוד דוגמאות לזה ואין עת האסף פה. [קנ] ויאמר משה לחותנו כי יבא אלי העם לדרוש אלהים כי יהי להם דבר בא אלי ושפמתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חקי האלהים ואת תורותינו. (א) כידוע מצות התורה תחלקנה למצות שבין אדם למקום ולמצות שבין אדם לחבירו. והנסיון יורנו, כי יש רבים אשר נזהרים מאד במצות שבין אדם למקום, ומדקדקים מאד בשמירתן, עד כי כל היום הנה שיחתם, וזה דרכם להקיף את המורה בשאלות שונות, אסור או מותר, טמא או טהור, למען ח"ו לא יכשלו להביא דבר איסור לפיהם; אמנם במצות שבין אדם לחבירו מזלזלים ונוהגים קלות ראש, ונוח להם לדוש אותן בעקבם, ומכש"כ שלא יבואו מתחלה אל המורה לשאלו אם נכון הדבר לעשותו, ורק אחר עשותם המזמתה, על כל דבר פשע, ונגשו אל השופט ושפטום. ושמעתי ע"ז מליצה נאה בהבנת מה שאמר דוד המלך ע"ה על עצמו: ואנכי תולעת ולא איש (תהלים כ"ב), כי בין שונאי דוד הי' כאלה אשר הי' מדקדקים מאד במצות שבין אדם למקום, ובטרם לקחו אוכל לפיהם בדקוהו בשבע בדיקות אם רמה לא היתה בו, למען ח"ו לא יאכלו תועבה, אבל זלזלו במצות שבין אדם לחבירו, ונקל הי' בעיניהם להרע ולהשחית באין חמלה, וע"כ לא חדלו מלרדוף באפם גם את דוד ולמרר את חיינו בנכליהם אשר נכלו לו. וקרא איפוא אליהם דוד: גם אנכי אינני רק תולעת ולא איש, ומתולע הלא אתם נזהרים מאד ומתרחקים בתכלית הריחוק, חדלו איפוא גם ממני ואל תגעו בי.

(ב) אמנם האנשים האלה שגו ברואה, כי חלילה להבדיל בין מצות התורה, אשר כלן כאחת קדושות וטהורות כוהר הרקיע מזהירות, וכלן מרועה אחד נתנו. וזאת התורה אשר הזהירה על המאכלות האסורים, הזהירה גם על הגזל ועל האונאה וכדומה מהעבירות שבין אדם לחבירו, וכמו שהארכתי בזה למעלה בפרשת וישב מאמר קפ"ב בדברים נמצים דרוש משם. ומה יקרו דברי חז"ל באמרם (תנחומא עקב): הלוחות הי' שווים ופסולתן הי'

שוה. וזו מליצה נאותה, כי בהלכות האחד הי' כתובות מצות שבין אדם למקום, אנכי ולא יהי' לך וגו', ובהלכות השני הי' כתובות מצות שבין אדם לחבירו, לא תרצח, לא תגנוב וגו'; והעירו חז"ל למוסר אונינו, כי שני הלוחות הי' שוות, כלומר ששני סוגי המצות האלה שווים המה במעלתם וערכם ולא יפרדו, וחלילה לתת לאחד יתרון על השני, כי שניהם כאחד קדושים וטהורים ומרועה אחד נתנו, ופסולתן ג"כ שוה, כלומר הנופל והפורש עצמו מהם ג"כ שוה, כי הן אם יעבור אדם ויפרוש עצמו מהמצות שבין אדם למקום הכתובות בלוח האחד, והן אם יעבור ויפרוש עצמו מהמצות שבין אדם לחבירו הכתובות בלוח השני, עשה המזמתה וחטא ואשם.

(ג) וְהִנֵּה מִי שְׁנוּהַר בַּמִּצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבֵירוֹ וּמִדְקָדֵק בְּקִיּוּמָן, הוּא לֹא יָבֵא לִיְדֵי רֵיב וּמִשְׁפָּט, כִּי לֹא יִסִּיג גְּבוּל רַעְהוּ, וִידִיו טְהוּרוֹת מַעֲשׂוֹת כָּל רַע, וּמִי זֶה יִתְבַּעֲנוּ אֵל הַשּׁוֹפֵט לְדִין; אַמֵּנָה מִי שְׁמוֹזְלוֹ בַּמִּצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבֵירוֹ וְנוֹהֵג בְּהֵן קְלוֹת רֹאשׁ, לוֹ יִהְיֶה כָּל רֵיב וְכָל נֶגַע, וּבְכָל עֵת יִהְיֶה מֵהַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצֵאִים בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט, כִּי זֶה דְרָכּוֹ לַיֵּלֶךְ וְלַהֲזִיק וּלְשַׁלֹּחַ בְּעוֹלָתָהּ יָדָיו, אֵת זֶה יִגְזֹל אֵת זֶה יַעֲשֶׂק וְאֵת זֶה יֵאָנֶה, וְרַבּוֹ הַתּוֹבְעִים אוֹתוֹ לְדִין לְמַעַן יִשִּׁיב אֵת הַגּוֹזֵלָה אֲשֶׁר גּוֹזַל וְאֵת הַעוֹשֶׂק אֲשֶׁר עֲשָׂק. וּלְפָנָיו מִסְפָּר הַמִּשְׁפָּטִים הַרְבִּים אֲשֶׁר יִבּוֹאוּ לְפָנָיו הַשּׁוֹפֵט, הוּא לְאוֹת עַל הִירִידָה הַמוֹסְרִית בְּנוֹגַע לְשִׁמִּירַת הַמִּצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבֵירוֹ שְׂמֵצָאָה קֵן לֵה בַשְּׁדֵרוֹת הָעַם, כִּי עַל כֵּן לְמַהֲלֹמוֹת יִקְרָאוּ, וּבְכָל עֵת אֵל הַשּׁוֹפֵט יִגְשׁוּ וּשְׁפָטֵם.

(ד) וְנִכְחַם יִתְרוֹ בְּרֹאוֹתוֹ אֵת הָעַם הַרְבִּי אֲשֶׁר נֶאֱסַף לְפָנָיו מִשֶּׁה לְמִשְׁפָּט, וְכִי מֵעַרְב עַד בּוֹקֵר הִי' נִצְבִים עֲלָיו וּמִגִּישִׁים לְפָנָיו אֵת תְּלוֹנוֹתֵיהֶם, מוֹזֵר הִי' בְּעֵינָיו הַמַּחְזֵה הַזֶּה וְלֹא יִכּוֹל הַבֵּינָנוּ, וְנִתְעוֹרְרָה בְּקִרְבּוֹ הַשְּׂאֵלָה: מֵאִין לְעַם מִשְׁפָּטִים רַבִּים כֵּאלֵה, וּמִדּוֹע זֶה כָּל הַיּוֹם יִתְעַצְמוּ בַטְעוֹנוֹתֵיהֶם בְּרִיבָם זֶה עִם זֶה? וְזֹאת אֲשֶׁר שָׁאֵל גַּם מִמֶּשֶׁה: מִדּוֹע אַתָּה יוֹשֵׁב לְבִדְךָ וְכָל הָעַם נִצַּב עֲלֶיךָ מִן בּוֹקֵר עַד עֶרֶב, כְּלוֹמֵר מִדּוֹע יִרְבֶּה כִּי מִסְפָּר הַמִּשְׁפָּטִים בְּתוֹךְ הָעַם, עַד כִּי כָּל הַיּוֹם הַמָּה נִצְבִים עֲלֶיךָ וּמִיִּגְעִים אוֹתְךָ בַטְעוֹנוֹתֵיהֶם, עוֹד זֶה מְדַבֵּר וְזֶה בֹא? וְרִצָּה מִשֶּׁה בַתְּשׁוּבָתוֹ לְעוֹרְרוֹ, כִּי סִיבַת הַמִּשְׁפָּטִים הַרְבִּים הִיא, שֶׁהָעַם הַרְגִיל עֲצָמוֹ לְדְקָדֵק רַק בְּדַבְרִים שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוֹם, וְלִזְלוֹל בְּדַבְרִים שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבֵירוֹ, וְזֶה הָאוֹת שֶׁבְּדַבְרִים שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוֹם, הַמָּה בְּאֵיִם כָּל הַיּוֹם לְשֹׂאֵל וּלְדַרּוֹשׁ, מֵה אֶסוּר וּמֵה מוֹתֵר, מֵה טֵמֵא וּמֵה טְהוֹר, אַמֵּנָה בְּדַבְרִים שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבֵירוֹ, לֹא יִבּוֹאוּ מִתְחַלְלֵה לְשֹׂאֵל לְמַעַן יִדְעוּ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, רַק עוֹשִׂים כְּטוֹב בְּעֵינֵיהֶם, אִישׁ לְבַצְעוֹ פּוֹנֵה, וְאֵין שֵׁם עַל לֵב לְהִתְחַקֵּק מִתְחַלְלֵה, אִם נִכּוֹן הַדְּבַר לְעִשׂוֹתוֹ אוֹ לֹא, וְרַק אַחֲ"כ, כְּאֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוֹ אֵת אֲשֶׁר

יזמו, ובאו בגבול אחר, והנגזל או הנעשק יצעק חמס על העול הנעשה לו, אז יבוא לפני השופט ושפטום, וזה עצמו הוא שגורם שמספר המשפטים הולך וגדול ומתרבה מיום אל יום, וכמו שכתבנו.

(ה) ומה יקרו אפי' דברי הכתוב, שמשה רבינו השיב ליתרו על שאלתו מאין לעם משפטים רבים כאלה עד כי נצבים על משה מן בוקר עד ערב: כי יבוא אלי העם לדרוש אלהים, כי יהי להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו, והודעתי את חקי האלהים ואת תורותיו. הנה בדברים האלה רצה משה להראות לו, כי סיבת המשפטים הרבים אשר הוא רואה היא, שהעם מדקדקים אך במצות שבין אדם למקום, ומזלזלים ונוהגים קלות ראש במצות שבין אדם לחבירו, ואמר: כי יבוא אלי העם לדרוש אלהים, היינו בענינים הנוגעים לאלהים, כלומר בנוגע למצות שבין אדם למקום, הנה יבואו אלי תמיד מראש, לדרוש ולחקור על האסור ועל המותר, על הטמא ועל הטהור, אמנם בנוגע לדברים השייכים להם, כלומר בענינים שבין אדם לחבירו, לא יבואו מתחלה אלי לדרוש את המעשה אשר יעשו, רק עושים כטוב בעיניהם, וכי יהי להם דבר בא אלי, כאשר כבר יש להם דבר ונולדו ביניהם תביעות וסכסוכים, אז יביאו הדבר אלי למען אשפוט בין איש לרעהו את מי הצדק, ואודיע את חקי האלהים ואת תורותיו. וזה באמת גורם שמספר המשפטים ירבה מאד, כי בהיותם מזלזלים במצות שבין אדם לחבירו, הנה בכל עת יולדו ביניהם סכסוכים ותביעות, וע"כ אל השופט יבואו למען יגיד להם דבר חוק ומשפט.

וע"ן השיב יתרו, כי אחרי שרבו כ"כ המשפטים ומספר המתדיינים גדול מאד, הנה נבול יבול משה, אם הוא לבדו ישב כסאות למשפט. וע"כ יעץ לו שיבחר לו אנשים אשר ישאו אתו יחד הטורח הזה, ואז יקל מעליו ויכל עמך, וגם להעם תגיע מזה תועלת מרובה, כי ברבות השופטים לא יתענה הדין, ועד מהרה יעשה קץ להמריבות והסכסוכים, וכל העם על מקומו יבא בשלום. והענין נכבד.

[קנא] והזהרת אתהם את החקים ואת התורות והודעת להם אח הדרך ילכו בה וגו'. (א) עיין ב"מ ל' ע"ב דתני רב

יוסף: והודעת להם זה בית חיהם, ופירשי ללמוד להם אומנות להתפרנס בו. ונראה דמה שקרא ר' יוסף אומנות בשם בית חיהם, הוא מתאים עם הא דאיתא בירושלמי קדושין פ"א ה"ז, תנא ר' ישמעאל ובחרת בחיים (דברים ל') זו אומנות, משום זיהמלאכה נותנת לאדם היכולת לפרנס עצמו והיא מקור חיותו. וע"כ קרא אותה ר' יוסף ג"כ בשם בית חיהם, ודרש שיתרו

Rabbi Weisenfeld

שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן רכז

כבוד ידידינו הרב הגאון המושלם טובא כש"ת יעקב ויינגולד שליט"א.

אחדשה"ט וש"ת באה"ר.

רק זה עתה הרגשתי במכתבו האחרון אלי, אשר נסתפק בגדר גזל שינה, אכתוב בקיצור דעתי העני' הנה גדר גזל לכאורה לא שייך רק בגזל חפץ שהגזלן ישתמש בו או יהנה ממנו משא"כ ביטול שינה שהיא בגדר מבטל תועלת וטובת חבירו, ואיסורא איכא משום זה, כאשר העיר מב"ב כ' ע"ב וחו"מ סי' קנ"ו - איברא העירו אותי להמבואר בברכות ו' ע"ב גזלת העני בבתיכם לענין גזלת ברכת שלום וי"ל - ולענין גנבה עיין תוספתא פ"ז דב"ק שבעה גנבין הם וכו'.

ולענין תשב"ר הלא קיי"ל שם בחו"מ ס"ג - וכן יש ללמוד תינוקות ישראל תורה תוך ביתו ואין השכנים יכולים למחות בידו לומר אין אנו יכולים לישן מקול התינוקות של בית רבן - איברא יראה דגם זה רק במקצת מן הלילה עפ"י המבואר ברמב"ם פ"ב מת"ת ושו"ע יו"ד סי' רמ"ה סי"א - והיינו קצת מתחילת הלילה.

ולענין ת"ח סתם שלומד בביה"מ בודאי לא הותר לו להגביה קולו כ"כ עד שיפריע השינה כל הלילה מהשכנים, כי אפשר ללמוד בקול גם בלי הפרעה, משא"כ עסק תשב"ר שלא הולך כמעט בלי הגבהת קול המלמד והמולת התלמידים - וכ"ז בתנאי שלא יבא מזה ביטול תורה או ביטול תפלה.

ואם יש חולים בסביבה, הלא מבואר בחו"מ דצריך לחשוש להם, וכהיום יש הרבה כזה שגזילת מנוחתם היא גזילת בריאותם - ואם הוא בבית אחד ממש עיין בלבוש חו"מ סי' קנ"ו ובמה שהעתיק משמו הפ"ת שם ס"ק ב' - ועיין בס' ערוך השולחן שם דמשמע דגם בבית אחד שאין דעת רוב העולם סובל זה, וע"ד זה לא נכנס בבית משותף עמו אלא אם התנה בפירוש ובפרט זה עדיין צ"ע.

חפץ חיים ופעליו חלק ג עמ' תתרצ

גזילה שאין לה השבה

אומר היה: המעיר את חבריו משנתו, הנהו גזלן, שגזל ממנו את מנוחתו.

וגזילה זו אין לה השבה...

תנועת המוסר

וסר

פרק לא: חסיד במילי דנזיקין 405

קורסת תחת כובד משאה כשהיא נושאת את האסל על כתפה, ואין מן הדין להיות מהדר במצוות על חשבונם וכתפם של אחרים.³⁵ פעם, התארח בקובנה בבית תלמידו ר' נפתלי זילברברג. בבוקר, ראה את ר' נפתלי משכים קום ועובר דרך חדרם של שכניו, שעדיין ישנו באותה שעה, כדי להגיע אל המים לשם **נטילת ידים** של שחרית. ר' ישראל גער בו על מעשהו זה ואמר: "הרי **נטילת ידים** אינה אלא מדרבנן, ואילו גזילת שנתם של אחרים היא מדאורייתא".³⁶

ב: לא יחפור פרק שני בבא בתרא

גבי ביהוה עני גבו וזיקין ידו נענוט
שם לאורז מהו אח"ל ריבה בתלונות
לאו הקדמה הוא היכי דכילי בניינא
להכי עביד מאי: תמרי ורמוני.
הכניס שם תמרים ורמוניס מי הויל
התחלת אורז או דילמא אין אורז
אלא בתבואה ויין ושמן: והאי דידן.
יין שלנו אפילו עשן העולה מן הנר
קשה לו: אפססתא. שחם של תבואה:
ברפת בקר דמיא. מתמת שהוא
לח (ו) ומתחמם ומעלה סרסון:
מתני' ולא מקול' התינוקות. קא סלקא דעמך מינוקות הנאים לקנות יין ושמן וכל דבר הנמכר בתנוה: גב' מאי שניא
רישא. דקתני יכול לומר איני יכול לישן מקול הנכנסין והיוצאין וסיפא קתני איני יכול לומר לו איני יכול לישן מקול התינוקות:
סיפא

מתני' קנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין אבל^א עושה כלים יוצא^ב ומוכר בתוך השוק ואינו^ג יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן לא מקול הפטיש ולא מקול הריחים ולא מקול התינוקות: **גב'** מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי סיפא אתאן לחצר אחרת א"ל רבא אי הכי ליתני חצר אחרת מותר אלא אמר רבא סיפא

הוא קניין טען ועסקי מינה נניקי
וממכר: **מאי** שניא רישא ומאי
שניא סיפא. השתא ס"ד דתינוקות
דסיפא היינו שזאין לקנות בתנוה
ומשום הכי פריך מ"ש אל מפטיש
ורמיס לא פריך דאין שם נכנסין
ויולאין דמי שיש לו חטין לטמון וטמן
לבעל הריחים (ט) וכן פטיש:

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ה עמוד א

כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם, עבד שרבו שוקל לו שגגות כזדונות תקנה יש לו? מאי על כל נעלם? אמר רב: זה ההורג כינה בפני חברו ונמאס בה. ושמואל אמר: זה הרק בפני חברו ונמאס.

ספר חסידים סימן מד

ציער אדם כאלו ציער עולם מלא שכל מה שבעולם יש באדם. רקק בפניו ולא הגיע לו הרוק פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים אפי' ציער כל שהוא על כל צער וצער שהוא מצער את חברו יענש בידי שמים שנאמר כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט (קהלת י"א ט') על כל נעלם (שם י"ב י"ד) ורבותינו דרשו מאי על כל נעלם זה ההורג כינה בפני חברו ונמאס וי"א זה הרוקק ולכן כל יראי ה' הצדיקים אשר אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם יהי' נזהרים למחול מיד להורג כינה או רוקק או עושה כל דבר מאוס שלא יהא נכשל על ידם. ומעשה

בחסיד אחד שהי' מכסה כל הרוקים שהי' מוצא במקום אשר ידע אשר יהודי עשאו והי' מוחל לו ולפיכך הי' מכסהו שלא יבא אחר ויראה ויהי' נמאס ולא ימחול לעושהו ויהי' העושה נכשל ואחריו הוא טוב לנהוג.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ו הלכה טו

וכן מצות עשה להיות יתד לכל אחד ואחד תלויה עם כלי מלחמתו, ויצא באותה הדרך ויחפור בה ויפנה ויכסה, שנאמר ויתד תהיה לך על אזניך וגו', ובין שיש עמהן ארון ובין שאין עמהן ארון כך הם עושים תמיד, שנאמר והיה מחניך קדוש.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף פח עמוד א

כגון שנטלה למוד בה לאחרים, ובשואל שלא מדעת קא מיפלגי, מר סבר: שואל הוי, ומר סבר: גזלן הוי.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות גזילה סימן שנט סעיף ה

אפילו הלוקח בשאלה, שלא מדעת הבעלים, נקרא גזלן.

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן יד סעיף ט

מותר להתעטף בטלית של חברו שלא מדעתו ואינו כשואל שלא מדעת דנקרא גזלן כיון דליכא הכא חשש כילוי קרנא שאינו מתעטף בה אלא לפי שעה ומחזירה לו אחר כך וניחא ליה לאינש שיעשה מצוה בממונו במקום שאין שם חסרון כיס אלא דאם מצא הטלית מקופלת צריך הוא גם כן לקפלה לאחר שיסירנה מעליו דאם לא יקפלנה יקפיד בעל הטלית והוא שואל שלא מדעת דנקרא גזלן ואין צריך לקפלה כסדר [קיפולו] הראשון דוקא אלא אפילו אם מקפל בענין אחר די בכך ובשבת אין צריך לקפלו כלל ועיין סימן ש"ב:

שולחן ערוך הרב חושן משפט הלכות מציאה ופקדון סעיף כח

אבל אם אינו מוציאו לגמרי אלא שמשתמש בו לצרכו ולא לצורך הפקדון ואין הפקדון נפסד ומתקלקל כלל בתשמיש זה אין בו משום שליחות יד אלא משום שואל שלא מדעת ואם יודע בבירור שאין המפקיד מקפיד עליו מותר. ואין צריך לומר אם הוא דבר שאין דרך בני אדם להקפיד כלל מפני שאין חשש הפסד וקלקול כלל מתשמיש זה להפקדון. אבל תשמיש שקצת בני אדם מקפידין עליו מפני חשש קלקול אפילו הוא חשש רחוק אסור בין באבדה בין בפקדון משום שואל שלא מדעת אפילו אם ברי לו שלא יקלקל כלל אלא אם כן ידוע לו שהמפקיד לא יקפיד כלל בזה.

בשביל אלו שמספקים בשר לאניות שבלא חלק אחורים אין להם הסך בשר שצריכים עבורם. אם יש בעיר מנקרים מומחים שיש להם כתב קבלה מרב מובהק רשאים לנקר, ואם ע"י זה שיתירו להספיק לאניות ירצו גם הקצבים שבעיר לנקר מה בכך, ובפרט שאומרים שע"י זה יתוסף אוכלי כשרות כי יש שבשביל זה שאין משיגים בשר אחורים כשר הולכין אצל קצב נכרי, ואף שאין עלינו שום חיוב לתקן שבביל רשעים אלו שבשביל תאוה קטנה זו עוברים על אכילת נבלות וטרפות, מ"מ קצת מעלה יש משום שמאכילין גם את ילדיהם שאינם פושעים שבשבילם יש לראות עצה מה שאפשר שלא יבא לפיהם בשר נבלה וטרפה, אבל גם בלא זה איני רואה שום חשש איסור כיון דלא געשה מנהג לאיו גדר באיסורין.

אבל הוא דוקא כשיש אצלכם מנקרים מומחים דאם אין שם מנקרים ורוצים להוליכם לא"י ששם ינקרו אסור דהא יעברו ג' ימים בלא מליחה, ואף אם הבשר יהיה קרוש מחמת הקור שבפריזער הא אוסרים הרבה, עיין בבאה"ט סימן ס"ט סק"ח בשם המנ"י לאיסור ובפ"ת סק"ז בשם קרית חנה כתב שלא ברור לאיסור ובפמ"ג בש"ד ס"ק נ"ג משמע שאוסר, ולכן אין לעשות זה אף ששמע כתר"ה שמקילין בזה בא"י. רק אם ידיחו בהאניה כל פחות מעט מג' ימים שאז לא יהיה החסרון דבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה, אבל עדיין אסור לעשות כן. משום דלכתחלה יש לנקר הבשר תוך ג' ימים כדאיתא בסימן ס"ד סעיף י"ח ברמ"א.

ידידו דוש"ת כל הימים.

משה פיינשטיין

סימן מג

באינו שומר תורה אך מחזיקים אותו
לאינו משקר אם נאמן באיסורין

מע"כ ידידי מו"ה ר' אברהם טראבצקי שליט"א.

בדבר אחד שאינו שומר מצות התורה וגם מחלל שבת אבל בני העיר מחזיקים אותו לאיש נאמן מאד שברור להם שלא ישקר וגם מע"כ מחזיק

אותו לנאמן והוא מוכר בשר אם יש להאמינו כשאומר שמה שנתן להלוקח הרוצה דוקא בבשר כשר הוא כשר כשר. הנה בעצם הא ליכא נאמנות למחלל שבת בפרהסיא אף כשהוא לתיאבון כדאיתא בש"ע יו"ד סימן קי"ט סעיף ז'. והכוונה הוא אף לדבר שחמור בעיני בני אדם שסובר המחבר בסעיף ה' שאינו חשוד לזה אף שחשוד לדבר חמור ממנו בדיני עונשי התורה, דאל"כ הא אף במחלל בצנעא נמי הא ליכא דבר החמור יותר משבת והוי ממילא חשוד לכל הדברים שכולן אין חמורין כשבת, ולכן צריך לומר דאיירי אף לדבר החמור בעיני בני"א שהוא במדינה דחמור להם מאכלות אסורות מחלול שבת שאם הוא רק מחלל בצנעא נאמן עליהו וכיון שמחלל בפרהסיא אינו נאמן משום דהוא כמומר לכל התורה כעכו"ם וכופרים.

איברא דלפ"מ שכתב הש"ך בס"ק י"ב דמה שחשוד לחמור חשוד לקל הוא דוקא למין איסור אחד כגון ששניהם בדבר מאכל וכיוצא בו הא לא"ה לא. הרי יש חלוק במחלל שבת בין בצנעא לפרהסיא דלמאכלות אסורות שהוא מין אחר משבת נאמן כשמחלל בצנעא ואם הוא בפרהסיא אינו נאמן אף למאכלות אסורות שהוא מין אחר וכן סובר גם המחבר בב"י, וכן אפשר לפרש החלוק לשיטת הפרישה אות ט' דמצד חשוד לחמור חשוד לקל הוא דוקא בדברים שיש לו הנאה מהם שלכן במחלל שבת בצנעא שהוא רק מדין חשוד לחמור אינו חשוד לשאר דברים אלא ביש לו הנאה מהם ובמחלל בפרהסיא אינו נאמן אף לדברים שאין לו הנאה מהם והסכים לו הט"ז סק"ח, וא"כ אפשר דלענין דבר החמור בעיני בני"א אף במחלל בפרהסיא יהיה נאמן כיון דיש לפרש החלוק לענין סברות הש"ך והפרישה, אבל מ"מ כיון דחלוקים אלו של הש"ך והפרישה לא הוזכרו בדברי המחבר שבש"ע דוחק לומר שקאי עליהו בסעיף ז', וגם יותר נוטה דבש"ע לא סבר המחבר החלוק בין איסורין דמין אחד לאיסורים משני מינים אף שבב"י כתב ע"ז וזה נראה לי עיקר דאולי כוונתו שהוא רק עיקר בפירוש תשובת הרמב"ן שמאמין לחשוד על איסור חמור לאיסור אחר אף לדבר קל, ולא שנראה לו עיקר גם לדינא, אלא שלדינא סובר כסתמת הטור שחשוד לחמור חשוד לקל ואינו מחלק, ששמע שאף לאיסורין ממין אחר אם הם קלים הוא חשוד, וחלוק הפרישה נמי לא סבר וכדפליג עליה גם הש"ך בס"ק י"ג, וא"כ הוא קאי רק על חמור בעיני בני"א שבסעיף ה' שמחלל בפרהסיא אינו נאמן, אך אף אם נימא שאף

לפרש דכשחמור בעיני בניא תלינן שגם לו הוא חמור שטועה בדין כמו שאר הבריות). אבל בלא יראה ורק משום שטבעו כך ודאי לא שייך חזקה ע"ז ולא סגי הידיעה מומן רחוק. אלא רק באב את בנו ואיש את אשתו שהידיעה היא תמידית ומטעם זה גם שם לא אמרתי להתיר אלא לאנשים חלושים ובשעת הדחק, משום דאולי ידיעתו היא מומן שיש לחוש שהוחלף טבעה, והכא שהידיעה ודאי אינה תמידית ויותר נוטה שאין להחשיב זה לידיעה ממש אין לסמוך ע"ז כלל אף בשעת הדחק וצריך להעמיד משיגח בחנותו. ומה שסוגר את חנותו בשבת כיון שידוע לכל שאינו שומר שבת אין זה כלום דסגירה זו ודאי היא רק כדי שיקנו ממנו שומרי תורה.

ידידו מוקירו.

משה פיינשטיין

שלא הזכיר בש"ע החלוק בין מין איסור אחד למין אחר מ"מ סובר החלוק לדינא שא"כ הוי החלוק דשבת בין בצנעא לבפרהסיא דבסעיף ז' גם לענין איסור מין אחר או שסובר גם כהפרישה ואיכא עוד חלוק, מ"מ ודאי קאי גם על החלוק המפורש בש"ע שהוא תניא כאן ולא שאירי דזקא על מה שלא תניא ולא על התניא. ולכן אף אם נימא שבמדינה זו חמיר לבניא מאכלות אסורות מאיסור מלאכה בשבת נמי הא כיון שמחלל שבתות בפרהסיא אינו נאמן לשום דבר אף למה שסובר דהם חמורים.

ונשאר רק מצד שמכירין אותו שאינו משקר שלכן אף שאין לו נאמנות מדין נאמנות התורה אולי יש להאמינו מדין קים ליה בגויה, שחדשתי בספרי אגרות משה חיו"ד סימן נ"ד מטעם שאין זה ענין נאמנות אלא ידיעה עצמית שהוא כראיה ממש, והוכחתי זה מהא דכתובות דף פ"ה ע"ש, אבל ע"ז צריך ידיעה ברורה כהא דבעל שמכיר את אשתו שהוא אתה תמיד כעובדא דרבא שהאמין לבת ר"ח אשתו וכאב את בנו כעובדא דר"פ ואבא מר בנו שהם מצד הרבה דברים שראו תמיד והכירו שטבעם שלא לשקר, ולא מצד איזה פעמים שיש לתלות שהיה לו איזה טעם שלא לשקר בפעמים ההם, ואולי היה זה בכוונה כדי שיחזיקוהו לאינו משקר ויסמכו עליו, שידיעת בני העיר את האיש ההוא לאינו משקר ודאי לא שייך שידעו בידיעה ברורה כראיה ממש דאף שאמר איזה פעמים למע"כ שאינו רוצה לאכול בשר שעברו ג' ימים אף בהודח שאין לו עבורו בשר, ודאי יש לתלות בהרבה דברים שטוב לפגני לומר עתה האמת, אבל כשיזדמן שאין לו צורך להגיד האמת אפשר שישקר כגון שיחסר לו בשר כשר יתן להלוקחים בשר נבלה בידעו שיסמכו עליו ולא יחקרו אחריו, וכבר ידוע הרבה מעשים באנשים שהחזיקום לנאמנים ולבסוף נודע שמכרו בשר נבלה.

ולכד זה הא חזקה לומר על מי שאינו משקר מצד טבעו בלא יראה מהשי"ת שגם עתה לא משקר ודאי לא שייך כי הרבה פעמים משנה האדם את טבעו בעצמו ובהשפעת אחרים ומצד תאות אחרות, ורק בסתם ישראל שיש לו חזקת צדקות הוא חזקה שאף נגד תאות אחרות לא יעבור איסורין, ואף בחשוד לעבור על איסור קל נשאר בחזקתו לדבר חמור שלא יעבור מצד יראת ה' ולהש"ך אליבא דהמחבר לא יעבור גם מצד יראת הבריות, (ולא ידוע לי מנא לו להש"ך לפרש כן בכוונת המחבר דהא יותר נראה

בענין אם יש למנות אשה להשגחה על כשרות

פימן מר

פורים תש"כ

מע"כ ידידי הנכבד הרה"ג מוהר"ר ברוך אהרן פופקא שליט"א.

הנה בדבר האלמנה אשת ת"ח אשר היה משגיח על כשרות ונשארה בלא כלום ואין לה במה לפרנס את בניה היחומים ובאשר היא אשה צנועה ויראה את ה' באמת והיא גם חכמה ונבונה ובעלת אחריות אשר יש לסמוך עליה שהיא תהיה תחת בעלה להשגיח ויהיה לה מזה הפרנסה עבודה ועבור בניה ורצון כתר"ה לידע דעתי בזה, והנה מדין נאמנות הא נאמנת אשה על איסורין ועיקר הדין דע"א נאמן באיסורין ידעינן מוספרה לה שנאמר כאשה שנאמנת כמפורש בתוס' ריש גיטין, אבל בפסחים דף ד' ועירובין דף נ"ט איתא שרק בדרבנן כבדיקת חמץ ותחומין נאמנות ותירצו התוס' דבבדיקה דהוא טירחא יתירא ותחומין שאין בידה לא היו נאמנות, אבל פשוט שהוא משום דהוא כעין איתחזק איסורא דכל זמן שלא ידוע בברור שהוא בתוך התחום אסור משום דאירי דלפי מדידה